

ТЕКУЛАНЫ
АМИНА

Нюор 4
2016

6+

ISSN 0207 - 6543

1-чи апрель – къанатлыланы кюню

Маммеланы Ибрагим

ДОРБУНКЪУЛ ЮЙ ИШЛЕЙМЕ

Жаз башы жууукълашханын билгенме,
Эки дорбункъул юйчюк ишлегенме.
Башларын акъ къанжал бла жапханма –
Аллай къанжал юй башында тапханма.

Салгъанма экисин эки терекге:
Бирин – алмагъа, бирин а – эрикге.
Саламчыкъла да атханма мулжаргъа,
Чёп ташымай, кюрешсин деп жырларгъа.

Олсагъатдан бир чорбат чыпчыкъ жетип,
Кесин эки юйге да ие этип,
Биринден чыгъып, бирине киргенди:
«Къыстасагъыз бир кёрейим, – деп, – энди!»

Сора бир кесекден эки дорбункъул
Келип, терекге къондула муштухул,
Биринчи юйчюкню сайлап алдыла,
Чыпчыкъны кёрюп, сейирге къалдыла.

Аны бла даулашып, кёп сёлешип,
Арта бир бирни ангылап, келишип,
Экинчи юйчюкге кирдиле, келип,
Аны да аман болмагъанын кёрюп.

Бююн а башха дорбункъул чыпчыкъны
Юйден къыстап турады, жазыкъчыкъны.
Ол а манга тарыгъады аяусуз:
– Къайда жашарыкъма энди уясыз?

Дорбункъулну не иши барды мында?
Дорбункъул эсе, турсун дорбунунда! –
Мен айтдым, ангылатыргъа кюрешип,
Билгенимча, аны бла сёлешип:

– Ала къонакъдыла, сен а юйлюсе,
Аллай бир юй керекли да туюлюсе.
Чорбат чыпчыкъча, чорбатда жашайса,
Тауукълагъа къошулуп да ашайса!

Бир жолда нартланы ёмюрлеринде нарт Дебет таулагъа темир ташла жыяргъа баргъанды. Кеч болуп, ол бир дорбунда къалгъанды. Кече ортада тешигинден бир сейир кёк жарыкъ уруп, дорбунну ичин кюнча жарытханды. Дебет, сейирсинип, тышына чыкъгъанды. Битеу дунияны кёз къаматырча жарытып, кёкде бир уллу, узункъуйрукъ жулдуз учуп баргъанын кёргенди. Ол жулдуз, учуп барып, тауланы зынгырдатып, дунияны къалтыратып, узакъда эки уллу тауну арасына тюшгенди. Дебет, кече болгъанына да къарамай, ары атланганды.

Жаланда юч кюн бла юч кечеден сора жетгенди Дебет ары. Ол эки тауну арасы къап-къара болуп, кюйюп тура эди. Бир бек уллу, терен чунгурну ортасында уа эки жарылгъан бир уллу кёк ташны ичинде уа – бир тулпар жашчыкъ. Ол сабийчик, бир мазаллы бёрюню боюнундан къаты тутуп, эме, битеу ол тийрени къанатлылары, жаныуарлары уа, жыйылып, ол сейирге къарап тура эдиле. Дебет алагъа хапар соргъанда, бир къарт къуш алай айтды:

– Кече ортасында кёкден бир къуйрукълу жулдуз учуп келип, битеу бу тегерекни кюйдюрюп, ма бизни бу уллу келюбюзге тюшдю. Келню сууу къайнап къуругъандан сора, биз аны тюбюнде бу жашчыкъны кёрдюк. Ол кеп жиляп турду, алай аны къатына барыргъа бирибиз да базынмадыкъ. Бу бёрюню уа бусагъатда гитче балалары барды да, ол ашдан иги тоймайды. Баям, аны ашайым деп баргъан болур эди къатына. Алай бу жашчыкъ, сермеп алып, аны амалсыз этип, эме турады.

Нарт Дебет ол жашчыкъны къатына баргъанда, ол, ёсюп, ючжыллыкъ болуп тура эди. Аны биргесине алып,

Дебет нарт элге тебирегенди. Ала элге жетерге, жашчыкъ, ёсюп, жетижыллыкъ болгъанды. Жолда бара, Дебет нарт къойчуланы къошларына къайтханды. Ол алагъа жашчыкъны хапарын айтханда, ала: «Сени кесинги онтогъуз уланынг барды. Сен не этериксе бу бёрю эмчекни? Андан эсе бизге бер, – деп тилегендиле. – Бёрюню эмип, бу сабий бёрюле бла жууукъ болгъанды, энди бу болгъан къошха бёрюле чабарыкъ туююлдюле».

Нартла бир бирлеринден жукъ тилеселе, угъай деген төре болмагъанды. Дебет, ол жашчыкъны деу пелиуан боллугъун кёрюп, аны, темирчи этип, усталыгъына юйретир мурат этгенди. Алай нарт къойчула тилегенде, сабийни алагъа къойгъанды. Жашчыкъгъа нартла «Бёрю эмчек» деп атагъандыла. Арта, ол,

Сур. Жабелланы Камилланыды

ёсюп, керти нарт болганда, атына Ёрюзмек деп кьойгандыла.

Темирчи Дебет, нартлагъа сырпынла, садакъла эм башха сауутла этгенде, ол кёк темирни къалгъанындан биразын жер темирге къошуп турганды. Ма аны ючюн болгандыла алай кючлю Дебет ишлеген сауутла.

КАЗИМГЕ

Аллахдан келген фахмунг
Болушады кёплеге,
Кёп жылланы жашадынг,
Къууанч сала миллетге.

Жарлы халкъны ийнакълай,
Зорлукъгъа налат бердинг.
Байдан, бийден къоруулай,
Тенг жашаугъа тюзетдинг.

Кёп затха жууап излей,
Тенгизледен атладынг.
Тюркде, Арабда жюрюй,
Керти сёзню къатладынг.

Къартлыгъынгда, тентирей,
Сюрпон ачыу сынадынг.
Таукел этдирдинг бизни,
Халкъынг санга ийнанды.

*Биттууланы Амина,
21-чи школ*

Темирчи Дебет а, ол кёкден тюшген ташны эки сыныгъын да эритип, темир этгенди. Андан битеу нартха айтылган, къулач-къулач созулган сырпынны ишлеп, аны нартланы жаулары Къызыл Фук бла сермеширге нарт Ёрюзмекге бергенди.

Къулийланы Къайсын

Жашчыкъ бла бузоучукъ
Арбазда ойнайдыла,
Экиси да насыплы,
Бир бирге ушайдыла.

Жашчыкъ бузоуну кюнден
Толу уллу кёзлеринде,
Къарап туруп, кесини
Бетин, тишлерин кёред.

Жашчыкъ бла бузоучукъ,
Токуп, оюн этелле,
Бир бирни къуууп, ала
Биченликге кетелле.

1940

АТ СЮЕМЕ

– Эх, – дейди Висхан, – мени бир атым болса эди, сыртына олтуруп, алай кызыу чапдырлык эдим, элден ёзенге, андан да агъачха, агъач жол бла чаба, жайлыкъгъа чыгъып, андан да ары! Окъча баргъанымлай, жанымда уа машина. Машинаны да озуп, андан ары чабама, тохтагъан да этмейме...

– Сора къалайгъа дери чабарыкъ эдинг? – деп сорадыла жашчыкъла.

– Къалайгъа да угъай, тебиреген жериме дери.

– Аны къалай ангыларгъа боллукъду? – деп сорадыла жашчыкъла.

– Да ма алай: жер тегерекди, чаба кетип, былайгъа къайтыр эдим.

– Кёр муну! – дей, кюледиле сабийле. – Ма ракетагъа мин да, «вжик» де да, жет да къал. Атха мине турмай.

– Мен а атха сюеме, – дейди Висхан.

– Сейирсе сен! – деп, кюледиле сабийле. – Неге керекди ат? Машина керекди санга! Ма аны бла «вжик»...

– Мен а ат сюеме, – деп къайтарады Висхан.

– Бек игиси уа – велосипед, – дейдиле сабийле, – педальларын бураса да, «вжик»!

– Манга ат керекди – дейди Висхан.

– Самолёт а? Уча барып, «вжик»!..

– Эх, ат керек эди манга, – деп, ахтынады Висхан. – Мен аны жалкъасындан къаты тутуп, жыгъылгъан да этмей чабарыкъ эдим! Алай чабарыкъ эдим, бир солумай, жети кюн бла жети кече, сора артха къайтырыкъ эдим... «Вжикни» уа суймейме, нек дегенде, ол ат туюкдю...

*Хаджиланы Фаризат,
Лашкута элде устаз.*

МАХТАНЧАКЪ БУЛУТ

(Тамсил)

– Мен булутма, кѳуру ѳзюм
Жабалама кюннѳ кѳзюм.
Барды мени айтыр сѳзюм,
Тынгылагъыз, болса тѳзюм.

Жауун да мен жаудурама,
Тирлик да мен туудурама,
Жашнатама жерни башын,
Жуудурама тауну ташын.

Угъай десем, киши саумаз,
Жер башына жауун жаумаз,
Тамдырмасам жерге жауун,
Ким айталыр манга дауун?

Жибитмесем жерни башын,
Жаны болгъан тапмаз ашын,
Жер тутхучу менме – булут,
Менсиз ѳтме жашар умут.

Жан менсиз ичмез гарадан,
Гара суу кетер арадан,
Кѳуруп къалырла черекле,
Керек болмазла челекле...–

Булут махтаннганын ѳшитип,
Битеу суула, оноу ѳтип,
Бир оюмгъа терк келдиле,
Булутха жууап бердиле:

– Сен бош махтанаса, булут,
Айтханынгы барын унут,
Жер башында суула бары
Кѳтюрдюле сени ары.

Къазакъланы Борис,
Огъары Малкъар

ГУРТ ТАУУКЪНУ ЖЮЗЕ БИЛГЕН БАЛАЧЫГЪЫ

Жаз жылыуу киргенлей, ары дери бир кере да гурт тилемеген жаш тауукъ-чукъ гуртха жатды. Тауукъ адетинде болгъаныча, ол тюбюнде жумуртхалагъа бек сакъ болады. Аланы къанат тюплерине жыйып, чакъдан бир а буруну бла аланы башха жанларына бурургъа унутмай, басылып жатады. Бек ач болса не суу ичериги келсе, чыгып, анга деп салынып тургъан табакъдан суучукъ ичип, нартюхден да бир-эки чёллеп, терк окъуна жерине къайтады. Терк къайтмай а! Жумуртхала суусала, аладан балачыкъла чыкъмай къаллыкъдыла. Аны уа, жаш болса да, тауукъчукъ уста биледи.

Тамам юч ыйыкъ ётгенлей, тауукъ алай ашыгып сакълагъан кюн да жетди! Бир бири ызындан, жумуртханы къабугъун бурунчукълары бла тешип, балачыкъла чыгъа башладыла! Ала алгъа къарыусузчукъла кёрюнселе да, бир кесекден сап-сары тири балачыкъла, бири аналарыны къанат тюбюнден башчыгъын къарата да артха бугъа, бири аркъасына ёрлей да энишге учхалай, жарыкъ чююлдейдиле.

Кёп да турмай, ана тауукъ, балачыкъларын да ызындан тизип, кюн тийип тургъан арбазгъа чыкъды. Аналары аланы туураларындан къарап, сюйюне тургъанлай, балаладан бири къалай эсе да башхаракъ болгъанын эследи. Аны жумушакъ сары топха ушагъан санчыгъы бирсиленикинден уллуракъ, бурунчугъу дуппугъуракъ эди. Аякълары – къалакъчыкъла кирик, атласа, эки жанына жантая. Аны жантайып жорюгенине кюллюклер и келсе да, ол бирчиклери, жанына тиерге сюймей, кеслерин кючден тыядыла. Анасы уа анга олсагъатлай окъуна Топчукъ деп атады.

Балала абаданыракъ болгъанлай, гурт тауукъ, бир кесек ойнап келейик деп, топну да алларына атып, аланы тышына чыгъарды. Ала уа хайда къуу топну, хайда аякълары бла ур! Алай ойнай тургъанларындай, топ чунгурчукъда жыйылып тургъан жауун суугъа тюшдю. Ана тауукъ, кирирге базынмай, кёлню тегерегине гузабалы чабаргъа къалды. Балала да бек сюе эдиле, суудан къоркъмасала, топну суудан чыгъарыргъа, алай аналары аланы жагъагъа жууукъ окъуна къоймады. Ол заманда Топчукъ арсарсыз кёлге секирди да, сууну юсю бла учхалай, кёкюрөкчигин топ болгъан жанына бурду. Анасы аны алай кёргенде, къанатларын кенг жайып, бютюнда бек гузабагъа къалды:

– Топчукъ, къайрыса? Къайт бери! Къайт, батаса бусагъат! – деп.

Къайгылы даурланы эшитип, алайгъа адакъа жетди. Ол, тюз да суудагъын кёргенлей, ана тауукъну къайгысын ангылады да:

– Да бу баппуш балады да! Сен къоркъгъанлыкъгъа, баппуш суудан къоркъмайды, батарыкъ туюлдю. Кесин да къайдан тапханса муну?.. – деп, уллу-уллу атлай, арбазны бирси къыйырына кетди.

Сарбашланы Аздор.

АЙЫБЫНА ТЮБЕГЕН «БУЗОУЧУКЪ»

Терекледен акъгъан чапыракъланы, суху жел сюрюп, кенг орам бла энишге элтип бара эди. Аны ызы бла суху жауун жаууп тебиреди. Алай, биягъы жел жетгенлей, къара булутла тауланы башлары бла, сюзюле-сюзюле, къыбыла таба аудула да, тегерек шош болду. Кюн чыкъгъанлай, чыпчыкъла да чююлдей башладыла. Мухтар да кесин юйден эшикке атды.

Уллу жолдан энишге тюшген жерде келчюкге анда-мында кекден жауун тамычыла агъа эдиле. Мухтар аллай заманда келге къараргъа бек сойючюдю. Бюгюн, анда шарчыкъланы тутарыгъы келип, Мухтар кел къыйырына киргенлей, Бойнакъ да, секирип, сууну тёрт жанына чача, аны жанында сюелди.

– Къара мынга! Сен а нек кирдинг бери? Кет! Мени чырмама, керемисе, ол шарланы? Мен аланы тута турама, – деп, Мухтар итин тюртюрге юрешди.

Секиргенича, ызына да терк чыгъып, ит, силкинип, юсюнде сууну тёрт жанына чачып, башын да ары-бери булгъай, къуйругъундан олтурду да, биринден бирине чаба, кемюк шарчыкъланы тутаргъа юрешген Мухтарны ызындан къарап тохтады. Мухтар а, жибигенине да къарамай, тюз чалдишге тюшген тайчыкъгъа ушап, келчюкню бир кенделенине, бир узунуна чабады.

Орамны баш жанында Аминатны танып, Бойнакъ Мухтаргъа къарап юрдю. Ёрге къарап, анда анасын керген Мухтар, абызырап, суугъа олтуруп къалды. Сора, келден чыгъып, къачды.

– Мен санга юйден чыкъмай тур дегенем да! – Анасыны бу сёзлери Мухтарны ызындан чапдыла.

Мухтар да, Бойнакъ да не терк чапсала да, узакъ кеталмадыла. Юйде анасы Мухтаргъа айып этди.

Экинчи кюн Аминат Мухтарны, ол ары-бери чыгъалмазча, стол аягъына бау бла тагъып кетди. Мухтар, башын да энишге ийип, анасы келтирген саугъалагъа да къарамай тургъанлай, аны тенг жашы Хамит, къызыл пожарник машина да алып, ойнаргъа келди. Мухтар да кесини жюк ташыгъан машинасын чыгъарып, экиси да полда машиналарын ары-бла бери тюртюп ойнай тургъанлай, Хамит, стол аягъына чырмалгъан жипге къарап:

– Бу уа неди? – деп сорду.

Мухтар анасына къарады. Аминат, жукъ да эшитмегенча, тиге тургъан ийнесине халы сууура тура эди.

– Бу жипчикгеми айтаса? Мынга уа бюгюн Ання, больницагъа барып келгинчи, ары-бери къачып кетмезча, бузоучугъубузну такъгъанды.

– Сиз бузоуну юйдеми тагъасыз? Бизникин а баудан чыгъармайдыла, жазыкъны, – деп, Хамит юйге тебиреди.

Негерин ашырып къайтхан Мухтаргъа:

– Сен хыличи, ётюрюкчю жашчыкълагъа адамла не айтычуларын билемисе? – деп сорду анасы.

– Мен энди бир заманда да алай этмем, – деп, Мухтар терен ахтынды.

ГИТЧЕЧИКЛЕГЕ ЖАРАУ ОЮН

Бир, эки, юч, төрт, беш,
Артха кьалма да, кюреш,
Бармакъла ойнасынла,
Бир бирлерин кьуусунла,
Ма былай, ма былай,
Ойнаргъа куйрен алай!

*Сабийле арыгъан бармакъчыкъларын
ойнатадыла.*

Эсин бурмайын жукъгъа,
Какасын этип кока,
Секиреди кьоянчыкъ –
Ол узун кьулакълычыкъ.
Женгил бол да кьояндан,
Бийикге секир андан!

Сабийле секирип ойнайдыла

Баймакъчыкъды айыуум,
Ма былайды барыуу:
Жантаяды, жантая,
Бар, айыу кибик атла,
Ма былай, ма былай,
Мамураш атлагъанлай.

Сабийле айыуча атлап ойнайдыла.

Тюлкючюк да кьубулуп,
Ма, барады кьууулуп,
Тауушсуз ала аякъ.
Жарарыкъ болмаз, тыйсакъ.
Кел, тюлкюча атлайыкъ,
Ма былай кьубулайыкъ.

*Сабийле тюлкюча сымарланып
атлай ойнайдыла.*

Ахматланы Фатима

ЧЫПЧЫКЪЛА

Жазны сууукъ кюнюнде эки къой чыпчыкъ, бир бутакъгъа къонуп, жел терекни ары-бери чайкъагъанда, аны бла бирге чайкъала тургъанлай, бир жашчыкъ, аны кёрюп, аппасына чыпчыкъла сууукъ болгъанларын айтды. Ала эки-си да, олсагъат агъач уя ишлеп, аны терек бутакъгъа такъдыла. Къой чыпчыкъла, къууанып, жарыкъ чююлдей, жер-жерден къуу тюкле ташып, уяны тап жарашдырып, балала чыгъардыла. Жайны жай узуну балаларын къурт, чибин ташып, алай ёсдюрдюле, учаргъа юйретдиле.

Сууукъ келгенлей, къой чыпчыкъла жылы жерлеге учуп кетдиле. Чорбат чыпчыкъла уа, хазыр уягъа кирип, анда жашап къалдыла, сууукъдан анда букъдула.

Къыш озуп, жаз жетгенлей, къой чыпчыкъла артха уяларына къайтып келдиле. Келселе уа, ол бош туююл. Чорбат чыпчыкъ, уядан башын къаратып, ызына кирип кетди.

– Чыгъыгъыз, бу бизни уябызды, биз мында балала окъуна чыгъаргъанбыз. Къыш жылы жерлеге кетген эдик. Энди къайтып келгенбиз, – деп селешди къой чыпчыкъ алагъа.

– Биз да мында балала чыгъарлыкъбыз. Бу энди бизни уябызды! – деп, башын къаратып, чорбат чыпчыкъ ызына букъду.

– Уяны бизге ишлегендиле, терек башына да бизни ючюн такъгъандыла, – деп чамланды къой чыпчыкъ.

Алайда даулаш башланып, чыпчыкъла бир бирин жыртыргъа жетдиле. Сейирге кёп чыпчыкъ жыйылды. Ала да кимни терс, кимни тюз этерге билмей тургъанлай, туююш тохтамазын билип, бир тамата къаргъа арагъа чыкъды да:

– Тохтагъыз! Нек даулашасыз? – деп, тегерегине къарады.

– Чорбат чыпчыкъла бизни уябызны илеп, чыгъаргъа унамайдыла, – деп тарыкъды къой чыпчыкъ. – Муну былтыр бизге жашчыкъ бла аппасы ишлеген эдиле.

Жыйылганлагъа къарап:

– Ол алай болгъанын кѳрген бармыды? – деп сорду къаргъа.

Бир чыпчыкъ, алгъа чыгып:

– Мен шагъатма анга. Былтыр жаз къой чыпчыкъла, терек башына къонуп, сууукъ болуп турганлай, жашчыкъ бла аппасы бу уяны ишлеп, былайгъа такъгъандыла. Къой чыпчыкъла мында балала да чыгъаргъандыла. Къышда уа жылы жерлеге учхан эдиле. Энди къайтып келгендиле, чорбат чыпчыкъла уа

уяны эркин этмейдиле, – деп, болгъаныча тизди.

– Алай эсе, былай оноу этейик: жылы кезиуде мында къой чыпчыкъла жашасынла. Къышда уа чорбат чыпчыкъла турурла, – деп, къаргъа уяны бош этдирди.

Не амал, ол тюз оноугъа сыйыныргъа керек болуп, чорбат чыпчыкъла чырдыда эски уяларына учдула. Къой чыпчыкъла да агъач уяларын жарашдырып башладыла.

КЕЛИГИЗ, БИР КЮЛЕЙИК

Ахмат школдан келгенин кѳрюп, аллына чыкъган Марзият:

– Жашым, келдингми? Не иги болду! Къалай эдинг дерследе? – деп, жашчыкъны кесине къысып, кѳзюне къарады.

Ахмат, кѳзлерин энишге ийип:

– Мен... – деп, бир кесекни тынгылады. Сора, таукел болуп: – Мен «экиле» алыучу жашны анасы бла сѳлешмейме! – деп, къаты айтды.

Азамат, устазыны ариу къолларына къарай келип:

– Зухра Мазановна, сизни тырнакъларыгъыз къалай узундула! – деди.

Устаз, къолларын алгъа тутуп, тюрслеп къарады да:

– Жаратамыса? – деп, ышарды.

– Быллай тырнакъларым болса, оллахий, Зухра Мазановна, мен къайсы терекге да Асхатдан алгъа ѳрлерик эдим, – деди жашчыкъ, ахтынып.

1 апрельде, телефон бла сѳлешип, Аминат:

– Саният, – дейди нѳгер къызына, – бюгюн сени киши алдамай турамыды?

– Хау, алдап къоярла мени уа! Алай тынчды да мени алдаган! Билемисе, Ахмат сѳлешгенди да, эришиулеге хазырлана турама. Сен а бармаймыса?

– Не эришиулеге?

– Уа! Сора санга сѳлешмегенмиди? Охо, артда хапар айтырма, заманым жокъду! Итиуну къыздыра турама! Ол сууугъунчу школгъа жетсем, мен хорларыкъма!

ХАНГОША АЗИЗА

Азиза гитче кызычыкды. Ол: «Мен хангошама!» – деп, бир адамны айтханына сыйынмай, жукъусу келгенликге, жатаргъа суймей, жияй тургъанлай, къайдан эсе да чыгып, бир ариу тиширыу:

– Азиза, жияма, – деди. – Мен Сатанай бийчеме, сен а, билеме, хангошаса. Хайда, эки кезчюгюнго жап, мен а санга жомакъ айтайым.

Азиза Сатанай бийче ким болгъанын эсине тюшюрдю, алай, асыры жукъусу келгенден, эки кезчюгюн жапды. Тюшюнде кесин кюн жарытхан бир ариу талада кёрдю. «Къайдама мен?» – деп, кызычык тегерекге къарады. Ол алай эте тургъанлай, бир зынгырдагъан таууш эшитилди. Ызы бла Сатанай бийче кёрюндю. Ол:

– Кел, жаным, хангошала окъугъан жерни кёрпозтейим, – деп, Азизаны, къолундан тутуп, бир ариу къалагъа элтди.

Къаланы ичине киргенде, Азизаны эсине ол Жамиля бла школгъа баргъан кюн тюшдю. Кёп отоула... «Къайры элте болур мени Сатанай бийче?» – деп, сагъыш этди Азиза.

– Кёремисе, – деди Сатанай бийче, – бу отоулада хангошала не затха да юйрендиле: окъургъа, эшерге, аш этерге, тигерге...

– Угъай! – деп башлады Азиза, – хангошала окъумайдыла, ишлемейдиле! Аланы къуллары барды!

– Къайда кёргенсе сен алай болуп? Хангошала не зат да эте биледиле. Билмеген затларына уа юйреннген этедиле. Ала – хангоша кызычыккъла – нени да билген омакчыккъладыла! – деди Сатанай бийче.

Экиси да бир отоугъа кирдиле. Анда, Азизача, аллай гитче кызычыккъла, омак кийинип, ойнай тура эдиле. «Къаллай ариу жыйрыклары бла ариу чуруклары барды быланы. Мен да киерик эдим быллайла!» – деп келди да эсине, Азизаны жиярыгы келди. Сатанай бийче, эшитип тургъанча:

– Кел, эм алгъа, кесинг къаллай сюе эсенг да, аллай жыйрык да, чурукчыккъла да сайла, – деп, кызычыккыны башха отоугъа элтди.

Анда уа тюрлю-тюрлю ариу жыйрыккъла, чуруккъла... Азиза къайсын сайларгъа билмей къалды. Сора, жыйрык, чуруккъла да сайлап кийди да, омак болуп, дерсге барды. Анда уа устаз Сатанай бийче эди! Ол алай айта эди кызычыккълагъа:

– Эринчек болмаз хунерли хангоша,

Эринип, жибермез заманын бошха.

Хар затха да юйренирге керекди,

Билмегенин соргъан ариу адетди...

Эрттенликде уянганда, Азиза: «Не сейир тюш кёрдюм, – деди кеси кесине. – Мен хангошама! Алай эсе уа, кесим кийинирге керекме!» – деп, кишини сакъламай, кеси кийинди. Аны уятыргъа кирген анасы, сейирге къалып:

– Кесинг кийинип тураса да?! – деп къууанды.

– Чуруклары да кийгенди! – деп, атасы Азизаны къоюнуна алды. – Кечеден тангнга ёсюп турады кызым! Акъыллы хангошачыгъым! Мен а, аны биллип, санга «Харфлыкъ» алып келеме.

– Окъургъа юйренирикме! – деди Азиза, китапны ала, ёхтем болуп. Сора: – Хангошала эринчек туюлдуле, – деп да къошду, Сатанай бийчени айтханын эсине тюшюре:

«Эринчек болмаз хунерли хангоша,

Эринип, заманын жибермез бошха...»

ЭЛБЕРЛЕ

Мен кълкъама бийикде,
Къаяда уа – кийикле,
Эришедиле манга,
Накышлы мюйюз къыя.
Сюйселе да учаргъа,
Алада къанат къайда?!
(Кыш)

Уятмасам мен тангны,
Ким уятыр, айт, аны?
Кюн къарамаз тауладан,
Жер да толмаз саугъадан,
Кече, билмейин кете,
Турур къарангы эте.
(Хорох)

Дауурбасчы деп атым,
Алай болуп, уятдым
Саулай къара агъачны,
Мында жашагъан затны.
Къаты болгъандан чурам,
Таууш этеди, урсам.
(Агъач къакъарын.)

Мен бакъ-бакъ этип барама,
Мен ары-бери ауама,
Жюрюшюм болуп алай,
Бир кесек жантайгъанлай.
Кёлчюкге жетип кирсем,
Кёрюрсюз, баймакъ эсем!
(Барыш)

Къанкъылдасам, урушуп,
Гаккы тапсам, турушуп,
Чабадыла гедешге.
Къарачы бу бедишге!
Таууш-туууш чыгъармай,
Гаккы къалай табарма?!
(Тауукъ)

Чорбатлада жашайма,
Тауукъ ашла ашайма.
Юйюм да бар, арбазым,
Жюрюйме анда, базып.
Киштик кёрсем, къачама,
Чорбатыма учама.
(Чорбат чычыкъ)

ХАЛКЪ ЧЫГЪАРМАЧЫЛЫКЪДАН

САНАУЛА

Бир, эки, юч, төрт, беш,
Бурнунг бла бузну теш.
Тешалмасанг – хомухса,
Бузда бурул, хайнухча.

Бир, эки, юч, төрт, беш, алты,
Эрттеннгиде къаты къалкъы.
Ийнеклеринг бу ауушдан аусунла,
Гыржынларынг къара-къара къатсынла,
Кюйгенлерин сени аллынга атсынла.
Кюйгенлени чайнай кет,
Хайда, чабып жумуш эт.

ТАНГ

Танг-танг-танг эте.
Танг келди кирип юйге.
Хур-хурчукъну изледик,
Ары-бери сюйредик,
Дыгъы этдик, ойнадыкъ,
Жигит жашны (къызны) сайладыкъ!

ЧАППА

Чаппа, чаппий, чаппачыкъ,
Сен аланы кий да чыкъ!
Бири – онгду, бири – сол!
Тюз кийгенни сакълайды жол.

Сур. Афашокъаланы Айшатныды

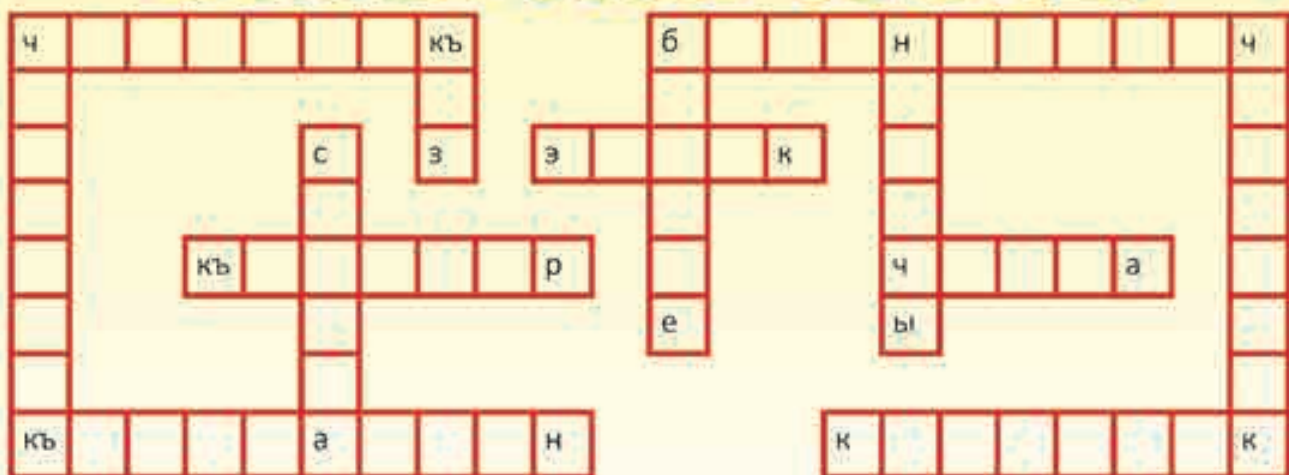

Сур. Гаджикурбанов Ильханныды

Сурагла Забакъланы Лейляныдыла

КЪАНАТЛЫ СЁЗБЕР

«Нюр» журналны муну алында номеринде басмаланган сёзберни жууаплары:

Тиширыу атла

Кулистан, Кулизар, Асият, Фазилят, Фатимат, Татлыхан, Аминат, Залихат, Ариужан, Аслижан, Жаннет, Ажам, Разият, Жаухарат, Мариям, Нюржаннет, Салима, Халимат, Батта, Марзият, Тамара, Мадина

Гюлле

Байрым, башахан, науруз, балкъоз, зурап, жулдуз, кашнар, инжилик, гюлханий, жанкъоз, айгюл, чычханкъулакъ, инжи, алтынкёз, къарампил, айыубал, жансюер, дуужана, юсуф, акъкъусхан, залькъылды, уруза

КЕЛИГИЗ, ТАНЫШАЙЫКЪ

ТЕКУЛАНЫ АЛИЯ

Ежемесячный литературно-художественный журнал для детей «НЮР» («Свет») № 4-2016 г.

Выходит с января 1982 года на байкальском языке

Учредители: Госком КБР по печати и массовым коммуникациям, Общественная организация «Союз писателей КБР»

И.о. главного редактора А. САБАИЧЕВА

Редакция:
Л. ЖАБЕЛОВА
Л. ДЖАНИУРАЗОВА
Р. БОТТАЕВА
М. ТАБАКСОВ
Р. ШАВАЕВА

Художественный редактор М. ОРАКОВА

Рис.: М. Ораковой

Свидетельство о регистрации ПИ № ТУ/07 - 00102 от 24.12.2014 г. Управление Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по КБР

Подписано в печать

11.04.2016 г.

Выход в свет

29.04.2016 г.

Формат 60х90 1/8

Бумага мелованная

Гарнитура литературная

журналильная рубленая

Печать офсетная

Усл. кр.-отт 8

Усл. печ. л. 2

Уч.-изд. л. 2,7

Тираж 1500 экз.

Заказ № 247

Индекс 73908

Стоимость одного номера по подписке через ФГУП «Почта

Россия» — 13,19 руб.

за 6 месяцев — 79,14 руб.

В розницу — цена

свободная.

Адрес редакции: 360017,

г. Нальчик, пр. Ленина, 5

Тел.: 42-37-27; 42-14-19.

Адрес издатели: 360017,

г. Нальчик, пр. Ленина, 5,

ГСУ «КДО СМН КБР».

Дом печати:

Отпечатано в типографии

ООО «Печатный двор»

360030, КБР, г. Нальчик,

ул. Калодного, 1

printhouse07@gmail.com

Тел. 74-11-33